

LEADER

Ewalucja – cel, zasady, wskaźniki

Warsztat,
Warszawa, 15 października 2024

European Evaluation Helpdesk for the CAP
Radosław Antczak, Ekspert Geograficzny Helpdesk

Funded by
the European Union

Plan warsztatu

- Wprowadzenie
 - Cel, plan warsztatu. Przedstawienie CAP Helpdesk
- LEADER
 - podstawa prawna, cel stosowania, podstawowe definicje
- Ewaluacja podejścia LEADER
 - Konieczność ewaluacji
 - Zasady ewaluacji, wskaźniki, dane

Cele warsztatu

- Podniesienie świadomości na temat zasad i wymogów ewaluacyjnych związanych z oceną podejścia LEADER na lata 2023-2027;
- Zrozumienie jak opracowywane są ramy oceny podejścia LEADER;
- Omówienie wyzwań i rozwiązań związanych z oceną podejścia LEADER;
- Określenie potrzeb w zakresie wsparcia metodologicznego dla ewaluacji podejścia LEADER na poziomie LGD i danych potrzebnych do ewaluacji.

CAP Helpdesk

- Europejskie biuro pomocy ds. ewaluacji WPR
- Utworzone w październiku 2022 na podstawie art. 126 Regulacji Parlamentu Europejskiego i Rady 2021/2115 z 2.12.2021.
- Forum wymiany wiedzy i informacji między organizacjami, administracją, naukowcami, przedsiębiorcami i praktykami zaangażowanymi we wdrażanie i ewaluację WPR.
- Wspiera opracowywanie i wdrażanie planów strategicznych WPR, innowacje i wymianę wiedzy, w tym EIP-AGRI, oraz ocenę i monitorowanie WPR.

Podstawa prawna sieci Helpdesk

(Art. 126 Regulacji Parlamentu Europejskiego i Rady 2021/2115)

- › Każde państwo członkowskie ustanawia krajową sieć na rzecz wspólnej polityki rolnej („krajowa sieć WPR”)
- › .. w celu tworzenia sieci kontaktów między organizacjami i organami administracji, doradcami, naukowcami i innymi podmiotami działającymi na (...) w dziedzinie rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich na szczeblu krajowym
- › ... najpóźniej 12 miesięcy po zatwierdzeniu przez Komisję planu strategicznego WPR.
- › Komisja ustanawia europejską sieć na rzecz wspólnej polityki rolnej (zwaną dalej „europejską siecią WPR”) w celu tworzenia sieci kontaktów między krajowymi sieciami, organizacjami i organami administracji w dziedzinie rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich na szczeblu Unii.

LEADER - podstawy

- › „LEADER” - Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS), o którym mowa w art. 31 rozporządzenia (UE) 2021/1060;
- › wdrażany w Unii Europejskiej od ponad trzydziestu lat.
- › podejście LEADER do rozwoju lokalnego okazało się skuteczne w odniesieniu do rozwoju obszarów wiejskich na szczeblu lokalnym, wspierania i osiągnięcia rozwoju gospodarczego, wzmocnienia tkanki społecznej i jej potencjału oraz usprawnienia zarządzania na szczeblu lokalnym, przy zapewnieniu odpowiedniej spójności z innymi politykami (wyniki badania)

LEADER

- › LEADER pozostaje obowiązkowy w latach 2023–2027
 - › w ramach interwencji z zakresu współpracy,
 - › przy minimalnej alokacji w wysokości 5% całkowitego wkładu z EFRROW w ramach planu strategicznego WPR;
- › Jednak...
 - › sprawozdanie Europejskiego Trybunału Obrachunkowego dotyczące LEADER stwierdza, że LEADER ułatwia lokalne zaangażowanie na szczeblu lokalnym, ale nie wykazano w dostatecznym stopniu jego dodatkowych korzyści,
 - › A wskaźniki WPR nie pozwalają na miarodajną ocenę kosztów i korzyści związanych ze stosowaniem podejścia LEADER

LEADER a ewaluacja

- › Działania w ramach LEADER podlegają ewaluacji
 - › Rozporządzenie Komisji 2022/1475, opisujące szczegółowe zasady ewaluacji planów strategicznych (szczególnie art. 14)
- › Zakres informacji wymienionych w rozporządzeniu:
 - › informacje na temat interwencji dotyczące lokalnych grup działania i ich działań na rzecz LEADER,
 - › dane dotyczące lokalnych grup działania i ich działań na rzecz LEADER dostarczane do 30 kwietnia 2026

LEADER - definicja

- › korzyści, które są uzyskiwane dzięki odpowiedniemu stosowaniu metody LEADER, w porównaniu z korzyściami, które zostałyby uzyskane bez stosowania tej metody.
- › Połączone zastosowanie 7 zasad:

1) podejście oddolne	2) podejście skoncentrowane na danym obszarze	3) partnerstwa lokalne (np. LGD)	4) zintegrowana i wielosektorowa strategia
5) innowacyjność	6) tworzenie sieci kontaktów	7) współpraca terytorialna	

- › 3 komponenty: zwiększony kapitał społeczny, usprawnione zarządzanie, lepsze rezultaty i większe oddziaływanie

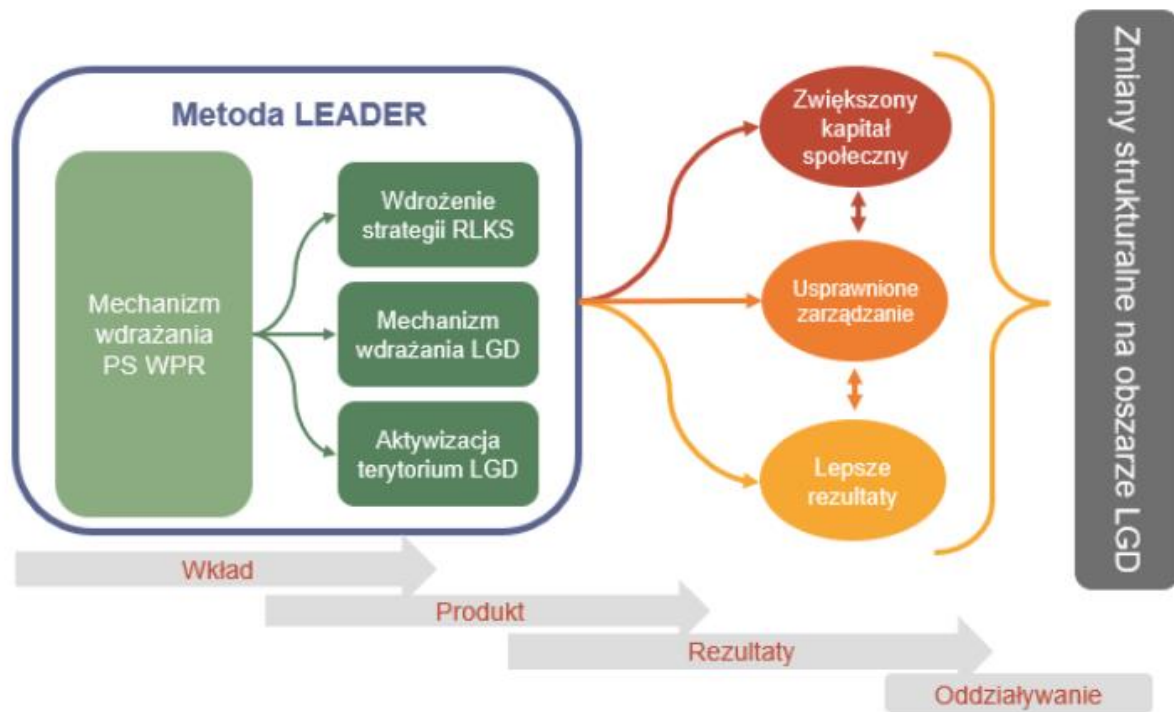
Procesy, które generują wartość dodaną LEADER

Rysunek 1. Wartość dodana LEADER

.....wartość dodana LEADER

Droga do zmian na obszarze LGD

Podejście LEADER w praktyce

Operacjonalizacja wartości dodanej LEADER

Czym jest operacjonalizacja

- Propozycja roboczych definicji komponentów wartości dodanej LEADER jako podstawa do późniejszego opracowania ram ewaluacji na potrzeby ewaluacji w latach 2023–2027.
- 3 komponenty wartości dodanej LEADER wraz z opisem i przykładami operacjonalizacji (*na kolejnych slajdach*);
- Do czego można to wykorzystać?
 - zainteresowane strony przeprowadzające ewaluację mogą wybrać te, które są najistotniejsze z punktu widzenia ich kontekstu/potrzeb w zakresie ewaluacji.

Zwiększony kapitał społeczny obejmuje sieci, wzajemne zaufanie, wspólne modele mentalne i przekonania, które ułatwiają jakość współpracy w ramach i między obszarami LEADER.

Sieci

Grupy współzależnych podmiotów i relacje między nimi.

Dobrze ugruntowane sieci i współpraca między zaangażowanymi interesariuszami, w tym projekty współpracy międzyregionalnej i transnarodowej.

Jakość interakcji w ramach sieci i poza nią, np. bycie wysłuchanym, osiągnięcie wspólnego zrozumienia, rozwiązywanie konfliktów, użyteczna wymiana.

Wzajemne wsparcie i zaufanie

Uogólnione zaufanie, tj. postrzeganie, że większości ludzi można ufać lub że należy być bardzo ostrożnym w kontaktach z ludźmi.

Poziom zaufania do LGD dzięki działaniom prowadzonym przez organizację i jej sieć.

Wspólne myślenie, wartości i przekonania

Procesy myślowe dotyczące tego, jak coś działa, np.: poczucie przynależności do obszaru, postawy solidarności, inkluzywność poprzez przyjmowanie grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, w tym kobiet i młodzieży, rozpoznawanie problemów społecznych.

Robocze
definicje

Zwiększony kapitał społeczny - przykłady

- Analiza różnorodności członków LGD.
- Poszukiwanie dowodów na interakcje w ramach sieci LGD i poza nimi oraz ocena ich jakości.
- Poszukiwanie dowodów na poprawę relacji/interakcji społecznych między członkami społeczności lokalnej na obszarze LGD w oparciu o tożsamość lokalną lub interes zbiorowy.
- Określenie wspólnych projektów oraz typologii/różnorodności uczestników.
- Poszukiwanie dowodów na to, że po uczestnictwie w LEADER zwiększyła się zdolność członków społeczności lokalnej do organizowania się w grupach społecznych.

Zwiększony kapitał społeczny - przykłady

- Poszukiwanie dowodów na uogólnione zaufanie na obszarze LGD.
- Poszukiwanie dowodów na zaufanie członków społeczności lokalnej do LGD oraz na to, jak zmieniło się ono z czasem.
- Analiza przekonań i wspólnych wartości, które skłaniają członków społeczności do współpracy.
- Analiza świadomości lokalnych problemów społecznych, np. stosunki władzy, równość płci, słabsze grupy społeczne.

Usprawnione zarządzanie: lokalne i wielopoziomowe procesy i mechanizmy zapewniające skuteczne i przejrzyste podejmowanie decyzji i relacje między różnymi podmiotami zaangażowanymi we wdrażanie LEADER, przyczyniające się do zbliżenia UE do obywateli.

Zarządzanie na poziomie lokalnym

Procesy i mechanizmy ustanawiane, koordynowane i pobudzone przez LGD w celu zapewnienia partycypacyjnego, przejrzystego i inkluzywnego procesu decyzyjnego oraz silnego zaangażowania społeczności w opracowywanie i wdrażanie strategii.

Zarządzanie wielopoziomowe

Procesy i mechanizmy ustanowione wspólnie między IZ/agencją płatniczą (AP), odpowiednimi władzami lokalnymi i regionalnymi oraz LGD, w oparciu o normy na szczeblu UE, aby wzmocnić pozycję LGD, zwiększyć ich zdolności decyzyjne, zdolności w zakresie zarządzania i rozliczalności oraz promować elastyczne, innowacyjne i dostosowane do potrzeb lokalne strategie działania.

Definicje
robocze

Usprawnione zarządzanie - przykłady

- › Analiza inkluzywności poprzez zbadanie składu organu decyzyjnego LGD (pod względem płci, sektora, rodzaju organizacji itp.) oraz sposobu, w jaki skład wpływa na proces decyzyjny.
- › Ocena zdolności LGD do sformalizowania konkretnych ustaleń dotyczących zarządzania z podmiotami lokalnymi.
- › Poszukiwanie dowodów na skuteczniejszą aktywizację i wzmocnienie pozycji członków społeczności lokalnej, co pozwala im reprezentować swoje interesy, korzystać z przysługujących im praw itp.

Usprawnione zarządzanie - przykłady

- Analiza zdolności LGD do tworzenia powiązań i dwukierunkowej komunikacji z IZ/AP oraz innymi odpowiednimi zainteresowanymi stronami i sieciami oraz zarządzania nimi.
- Ocena umiejętności i zdolności IZ/AP, krajowej sieci WPR w zakresie zarządzania relacjami z LGD.
- Analiza wsparcia udzielanego LGD przez IZ/krajową sieć WPR w celu zwiększenia ich zdolności decyzyjnych.

Lepsze rezultaty i większe oddziaływanie: odnoszą się do mobilizacji wewnętrznego potencjału, waloryzacji zasobów terytorialnych oraz wzmocnienia powiązań między członkami/podmiotami społeczności lokalnej, co pozwoli osiągnąć więcej przy pomocy dostępnych zasobów i wspierać innowacyjne, zrównoważone i zintegrowane projekty kierowane przez społeczność, które wywierają trwały wpływ na obszar LGD.

Zwiększony efekt dźwigni

Wkład w rozwój lokalny w wyniku stymulacji dodatkowych funduszy napływających na terytorium.

Więcej pomysłów na projekty opracowanych i przedstawionych do finansowania w ramach lokalnych strategii rozwoju.

Bliskość LGD do obszaru zachęca więcej osób do przedstawiania projektów, tj. beneficjentów, którzy nie złożyliby wniosków bez LEADER.

Projekty dostosowane do potrzeb danego obszaru

Bliskość LGD przyczynia się do wyboru projektów, które koncentrują się na najpilniejszych potrzebach danego obszaru.

Obejmują one również kilka dziedzin/sektorów, aby zająć się szeregiem kwestii/potrzeb, przed którymi stoi dany obszar.

W niektórych przypadkach powiązania między projektami umożliwiają również skupienie się na potrzebach danego obszaru.

Bardziej innowacyjne projekty

Projekty, które generują nowe pomysły, produkty lub procesy na terytorium LGD, które są innowacyjne w kontekście lokalnym (w porównaniu z projektami głównego nurtu).

Definicje robocze

Lepsze rezultaty i większe oddziaływanie - przykłady

- Poszukiwanie dowodów potwierdzających, że projekty LEADER aktywizują pracę wolontariacką.
- Poszukiwanie dowodów na identyfikowanie i motywowanie nowych promotorów projektów.
- Poszukiwanie dowodów na uczestnictwo w projektach LEADER podmiotów/przedsiębiorstw nowych lub innych niż reprezentujące główne profile.

Lepsze rezultaty i większe oddziaływanie - przykłady

- Poszukiwanie dowodów potwierdzających, że różnorodność promotorów umożliwia zaspokajanie w ramach realizacji projektów lokalnych potrzeb za pomocą metody LEADER.
- Poszukiwanie dowodów na istnienie innowacyjnych projektów LEADER w kontekście lokalnym.
- Poszukiwanie dowodów na realizację projektów, których rezultaty są trwałe z gospodarczego, społecznego lub środowiskowego punktu widzenia.

Jakich zmian można oczekiwać w efekcie zastosowania podejścia LEADER

Ogólne cele

- Ocena podejścia LEADER powinna mieć na celu uwzględnienie wszystkich zidentyfikowanych elementów wartości dodanej, aby uzasadnić wykorzystanie unijnego finansowania w ramach LEADER w oparciu o możliwie największą liczbę dowodów.
- LEADER
 - pomaga zwiększyć świadomość społeczną na temat współfinansowanych przez UE inicjatyw realizowanych na obszarach wiejskich i promuje zaangażowanie obywateli dzięki swojemu inkluzywnemu charakterowi,
 - pomaga informować zainteresowane osoby o znaczeniu takich inicjatyw.

Oczekiwane rezultaty: kapitał społeczny

- › Wzmocnienie wzajemnego wsparcia i zaufania wśród odpowiednich zainteresowanych stron (np. LGD i ich beneficjentów) oraz zwiększenia udziału wszystkich zainteresowanych stron LEADER w opracowywaniu i wdrażaniu podejścia oddolnego;
- › Utworzenie otwartego partnerstwa między zainteresowanymi stronami LEADER na wszystkich poziomach, wspólnych norm i wartości oraz do ułatwienia skutecznej i efektywnej komunikacji;
- › Stworzenia sieci kontaktów i współpracy między zaangażowanymi zainteresowanymi stronami LEADER, co jest niezbędne do wdrożenia inicjatywy LEADER i osiągnięcia jego celów. Umożliwia to poszerzanie wspólnej wiedzy, umiejętności i informacji.

Oczekiwane rezultaty: zarządzanie lokalne i wielopoziomowe

- Zarządzanie pionowe, np. między IZ, LGD i krajowymi sieciami WPR w celu wspierania lokalnej autonomii i odpowiedzialności oraz ułatwienia szerszego udziału sektora publicznego i prywatnego jako równorzędnych partnerów;
- Koordynacja pozioma, np. między IZ i AP w celu ułatwienia sprawnego wdrażania LEADER, między instytucjami zarządzającymi innymi funduszami w przypadku wielofunduszowych rozwiązań, między LGD w celu ułatwienia transferu umiejętności i wiedzy oraz promowania wspólnych projektów;
- Innowacyjne praktyki zarządzania (np. społeczno-publiczno-prywatne, na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym).

Oczekiwane rezultaty: lepsze rezultaty i większe oddziaływanie

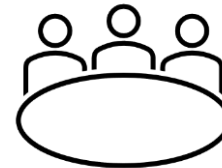
- › Skuteczniejszemu i lepiej zintegrowane podejście do zaspokajania potrzeb obszarów wiejskich.
- › Dyskusje i konsultacje LGD ze społecznością lokalną, a także kryteria wyboru projektów LEADER sprzyjają opracowywaniu lepszych projektów.
- › Właściwe stosowanie podejścia oddolnego może przyczynić się do stworzenia bardziej trwałych miejsc pracy (miejsca pracy w większym stopniu dostosowane do lokalnych potrzeb).
- › Stosowanie zasady innowacyjności może pomóc w generowaniu wiedzy, przekładającej się na innowacyjne produkty i usługi dla społeczności lokalnej.

Przykłady, inne propozycje

Dyskusja

Zasady ewaluacji podejścia LEADER

Ramy ewaluacji

Jaki jest cel ewaluacji?

Pytania ewaluacyjne

Biorąc pod uwagę kluczowe elementy podlegające ocenie

Co może być uznane za pozytywny efekt?

Czynniki przyczyniające się do sukcesu (factors of success)

Jak można zmierzyć ten efekt?

Wskaźniki i dane

Metody ewaluacji

do wyliczania wartości wskaźników i wkładu podejścia LEADER

Ramy ewaluacji

Wartość dodana

LEADER – tematy do ewaluacji

Czynniki przyczyniające się do sukcesu, wskaźniki, które można zastosować bezpośrednio lub po adaptacji

Źródło: Europejskie biuro pomocy ds. ewaluacji WPR (2024)

Przykład ram ewaluacyjnych LEADER

› Wybrany zestaw wskaźników

- › Czynniki przyczyniające się do sukcesu – przynajmniej jeden wskaźnik produktu, rezultatu, oddziaływania

› Fiszki ze wskaźnikami

- › Zawierają opisy/ definicje wskaźników, dostępne źródła danych, metody oceny / wliczania wartości wskaźników.

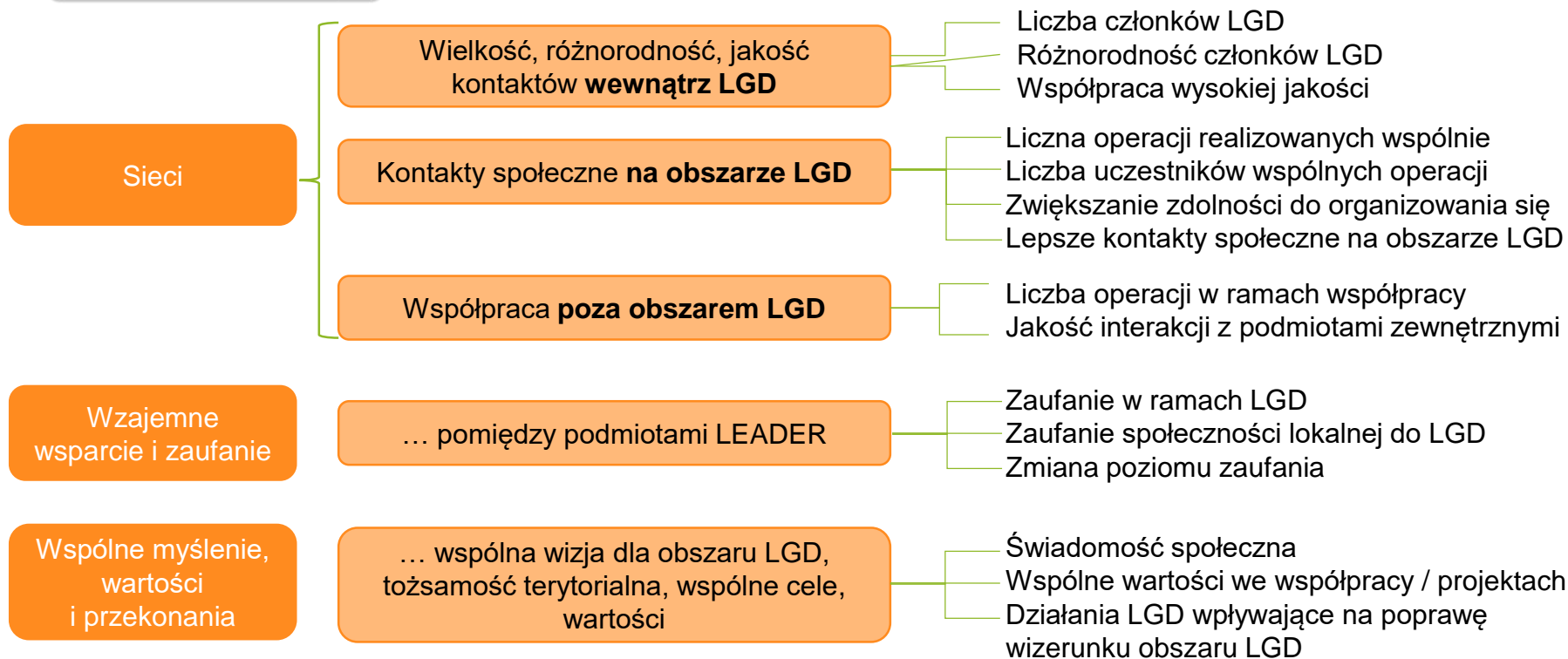
› Wskaźniki dodatkowe

- › w Aneksie 5 do wytycznych i narzędzi ewaluacji podejścia LEADER

Zwiększony kapitał społeczny

Źródło: dane DME, (Aneks VII, Rozporządzenia No 2022/1475)
Dane dodatkowe (badania ankietowe, grupy fokusowe)

Usprawnione zarządzanie

Zarządzanie na poziomie lokalnym

Inkluzywność w procesie decyzyjnym

Liczba członków LGD w procesie decyzyjnym
Procesy LGD ułatwiają inkluzywność
LGD pomagają włączać ludzi i organizacje lokalne w inkluzywny proces decyzyjny

Umiejętności LGD (administracyjne i techniczne)

Liczba szkoleń poprawiających umiejętności
Dowody poprawy umiejętności technicznych i administracyjnych

Aktywizacja i wsparcie (potencjalnych) beneficjentów

Liczba działań aktywizujących
Dowody wsparcia beneficjentów, w szczególności grup, do których trudno dotrzeć
Liczba nowych wnioskodawców

Komunikacja

Narzędzia i działania w zakresie komunikacji
Świadomość społeczności lokalnej
Dowody, że LEADER zbliża UE do obywateli

Zarządzanie wielopoziomowe

Koordinacja i komunikacja między LGD a innymi szczeblami zarządzania

Liczba i rodzaj interakcji między IZ, AP i LGD
Dowody na poprawę jakości interakcji między IZ/AP/ LGD
Dowody na poprawę jakości zarządzania / wzmocnione powiązania

Lepsze rezultaty i większe oddziaływanie

Projects that:

Zwiększony efekt dźwigni

Stymulowanie inwestycji / działań

Mobilizacja dodatkowych zasobów:

- wydatki na inne inwestycje
- wolontariat
- tworzenie nowych projektów (poza EAFRD)

Promotorzy projektów

Liczba nowych promotorów projektów
Zdolność do identyfikowania i wzmacniania pozycji nowych promotorów projektów

Projekty dostosowane do potrzeb obszaru LGD

Zaspokaja lokalne potrzeby i cele poprzez promotorów projektów, którzy waloryzują zasoby lokalne

Różne typy promotorów
Projekty, które przyczyniają się do lokalnych potrzeb
Waloryzacja wyjątkowych aktywów terytorialnych
Możliwość tworzenia korzyści dla lokalnej społeczności oraz wzmocnienia tożsamości lokalnej

Innowacje

Projekty z elementami lokalnymi na szczeblu lokalnym

Liczba projektów i % wydatków na innowacyjne projekty

Trwałe projekty

Projekty LEADER przynoszą trwałe rezultaty

Liczba projektów które przyczyniają się do trwałości pod względem gospodarczym, środowiskowym i społecznym
Znajomość warunków lokalnych

Powiązania między podmiotami lokalnymi

Projekty oparte na współpracy

Liczba projektów realizowanych w synergii
% projektów które doprowadziły do współpracy (w formie sieci, partnerstw itp.)

Zmiany strukturalne

Zmiany
strukturalne

Wdrożenie Lokalnych Strategii Rozwoju (LSR) z zastosowaniem metody LEADER powoduje zmiany strukturalne w wymiarach objętych LSR

Zdolność LEADER do wywoływania zmian strukturalnych w wymiarach objętych interwencjami w ramach LSR

źródło: badania ankietowe, grupy dyskusyjne

Ramy ewaluacji

- Które kluczowe elementy podlegające ocenie, czynniki przyczyniające się do sukcesu oraz wskaźniki będą najbardziej pomocne w ocenie wartości dodanej LEADER?
- Jakie wyzwania można oczekiwać, gdy rozpocznie się ewaluację na podstawie przygotowanych wcześniej ram?

Dyskusja

Podsumowanie i zakończenie

